

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
7/2005 vp**

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä huhtikuuta 2005 lähettäänsä hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2004 (K 3/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Markku Wallin, hallitusneuvos Raila Kangasperko, ylitarkastaja Brita

Lamberg ja ylitarkastaja Martti Myllylä, työministeriö

- kehityspäällikkö Lars-Mikael Bjurström, ylitarkastaja Marja-Leena Hiltunen ja erikoistutkija Päivi Yli-Pietilä, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Kaija Suorsa-Aarnio ja neuvotteleva virkamies Erkki Norbäck, opetusministeriö
- erityisasiantuntija Rainer Anttila, Suomen Liikunta ja Urheilu ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt hallituksen toimenpidekertomusta toimialaansa koskevin osin ja kertomuksen liiteaineistona olevan työllisyyskertomuksen vuodelta 2004.

Valiokunnan lausumat

Valiokunta on arvioinut sen omasta ehdotuksesta hyväksytyjä eduskunnan lausumia. Valiokunta pitää hallituksen antamia selvityksiä ja kannanottoja asianmukaisina.

Valiokunnan ehdotuksesta on vuonna 2002 hyväksytty lausuma, joka koskee toimenpiteitä, joilla lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksi-

käyttöä voidaan ennaltaehkäistä myös vapaaehtoistyössä. Hallituksen kertomuksen mukaan lasten iltaja aamupäivätoimintaa koskevaa lainsäädäntöä on täydennetty rikosrekisteriotteen pyytämistä koskevilla säännöksillä ja toiminnan järjestäjiä on informoitu lain velvoitteista.

Valiokunnan ehdottama lausuma käsitti kouluisten iltapäiväkerhotoiminnan lisäksi muunkin lasten kanssa tehtävän vapaaehtoistyön, kuten liikunta-, partio- sekä muun seura- ja kerhotoiminnan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikunta- ja nuorisotyössä pyritään erityisesti tuomaan esiin turvallisuuteen liittyviä näkökohtia ja huolehtimaan siitä, että kansalais-

järjestötoiminnassa tunnettaisiin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvät velvoitteet. Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n hyväksymiä Reilun Pelin eettisiä periaatteita sovelletaan kaikkien SLU:n jäsenjärjestöjen toiminnassa ja vapaaehtoisten koulutuksessa. Toiminnan eettisissä ohjeissa on erityisesti kiinnitetty huomiota toisen ihmisen kunnioitukseen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, vastuuseen kasvatuksesta ja tasavertaiseen kohteluun sekä päihdeiden ja lääkkeiden väärinkäytön ja sukupuolisen häirinnän ehkäisemiseen. Valiokunta painottaa lapsen turvallisuuden ensisijaisuutta kaikessa toiminnassa. Valiokunta toteaa kuitenkin, että lainsäädännöllisin keinoin, vapaaehtoisten rikostaustaa selvittämällä, asiaa on vaikeaa enää parantaa. Näin ollen valiokunta toteaa pitävänsä hallituksen kertomukseen sisältyvää selvitystä riittävänä.

Harjoittelijoiden huumetestaus

Yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin sisältyy huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen käsittelyä koskevat säännökset. Huumausaineita koskevaa testaamista ja todistusta voidaan edellyttää vain silloin, kun testaaminen on työntekijän työtehtävistä johtuvien erityisten vaatimusten vuoksi välttämätöntä hänen työ- ja toimintakykynsä selvittämiseksi. Laki koskee työ- ja virkasuhteessa olevia. Sitä ei sovelleta työharjoitteluun, ellei se tapahdu työsuhteessa.

Harjoittelun käsitettä ei ole määritelty yleisesti, vaan siitä on säännöksiä useissa eri laeissa. Tällaisia säännöksiä on muun muassa julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002), jonka mukaan työharjoittelua voi sisältyä esimerkiksi työvoimapolitiittiseen aikuis- koulutukseen ja vajaakuntoisille annettavaan ammatilliseen kuntoutukseen. Opetus- ja sivistystoimen lainsäädännössä on useita lakeja, joiden perusteella opiskelijat ovat työharjoittelussa. Harjoittelussa oleva henkilö ei yleensä ole työsuhteessa koulutuksen järjestäjään eikä harjoittelupaikan työnantajaan.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja oikeuskansleri ovat eräissä ratkaisuissaan katsoleet, että oppilaitoksissa noudatettavia erilaisia käytäntöjä ei voida pitää opiskelijoiden oikeusturvan kannalta hyväksyttävänä, vaan huumetestien järjestämisestä oppilaitoksissa tulisi säätää lailla.

Poliisien koulutusta koskevaan uuteen lainsäädäntöön sisältyy velvoite osallistua päihdetestiin ennen perustutkintokoulutukseen hyväksymistä sekä määrättäessä myös peruskoulutuksen ja siihen liittyvän harjoittelun aikana, jos on perusteltua syytä epäillä, että poliisikokelas tai harjoittelua suorittava esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä. Päihdetestausta koskevat säännökset on esitetty sisällytettäväksi myös valmisteilla olevaan uuteen pelastusopistolakiin.

Valiokunta kiinnitti valtioneuvoston työelämäselonteosta antamassaan lausunnossa huomiota työhallinnon ja sosiaalihuollon lainsäädännöllä työsuhteisen työn ulkopuolelle rajattuihin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen ja työkokeiluun sekä perhe- ja omaishoittoon. Valiokunnan ehdotuksesta eduskunta hyväksyi selonteon käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa edellytetään, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoittoon.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uusia työnteon muotoja koskevan selvitystyön yhteydessä selvitetään myös se, tulisiko harjoittelijoiden huumetestaus tehdä mahdolliseksi sellaisissa tilanteissa, joissa harjoittelija on tavalla tai toisella tekemisissä ihmisten turvallisuuden kanssa. Harjoittelumuotojen moninaisuuden ja harjoitteluja koskevan kirjavan lainsäädännön johdosta on tärkeää, että selvitystyö tehdään yhteistyössä opetusministeriön kanssa.

Valiokunta korostaa, että päihdeiden väärinkäytöstä aiheutuvia ongelmia ei voida ratkaista pelkästään testaamiseen liittyvillä toimenpiteillä, vaan samalla tulee kehittää myös terveys-

huollon palveluita ja erilaista syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa.

Vuoden 2004 työllisyyskertomus

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 6 §:n nojalla työministeriö antaa vuosittain julkisen työvoimapalvelun tavoitteiden toteutumista sekä työvoimapalvelun tilaa ja kehitystä koskevan työllisyyskertomuksen käytettäväksi hallituksen toimenpidekertomuksen oheisaineistona.

Työllisyyskertomukseen kootaan kuvaukset ja saavutetut tulokset keskeisistä työllisyyden hoitoon vaikuttavista valtionhallinnon toimenpiteistä. Tärkeä näkökulma tarkastelussa on hallitusohjelmaan sisältyvien työllisyyden hoidon linjausten toimeenpanon ja toteutumisen seuraminen.

Vuoden 2004 kertomuksen valmisteli työministeriön asettama poikkihallinnollinen projektiryhmä, johon nimettiin edustajat työllisyyden hoidon kannalta keskeisistä ministeriöistä. Projektiryhmä laati eri hallinnonaloilta kootun aineiston pohjalta kattavan kertomuksen työvoiman kysyntään ja tarjontaan, työmarkkinoiden toimintaan sekä työttömyysajan toimeentuloturvaan kohdistuneista valtionhallinnon toimenpiteistä.

Valiokunnan käsityksen mukaan työllisyyskertomus vuodelta 2004 sisältää hyvän ja perusteellisen tietopaketin työllisyystilanteen kehityksestä ja toteutetuista työvoimapolitiittisista toimenpiteistä. Siitä saa hyvän kokonaiskuvan hallituksen harjoittamasta työllisyyspolitiikasta ja sen tuloksista.

Valiokunta pitää huolestuttavana keväällä 2005 julkaistun kyselytutkimuksen tulosta, jonka mukaan vain noin 37 prosenttia työttömistä oli tietoisia siitä, että heille oli laadittu yksilöllinen työnhakusuunnitelma. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työministeriö on jo päättänyt ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että kehitettäessä työnhakusuunnitelmien tekemistä ja pyrittäessä parantamaan työnhakijoiden tietoisuutta niiden sisällöstä ja merkityksestä kiinnitetään erityistä huomiota työnhakusuunnitelman laatuun ja sen tekemiseen kiinteässä yhteistyössä työnhakijan kanssa.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jukka Gustafsson /sd
vpj. Anne Holmlund /kok
jäs. Susanna Haapoja /kesk (osittain)
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd (osittain)
Pehr Löf /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
Markus Mustajärvi /vas

Terhi Peltokorpi /kesk
Leena Rauhala /kd (osittain)
Paula Risikko /kok (osittain)
Jukka Roos /sd (osittain)
Tero Rönkä /sd
Kimmo Tiilikainen /kesk (osittain)
Jaana Ylä-Mononen /kesk
vjäs. Matti Kauppila /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.